

Görög eposz Hunyadi János dicsőségéről

570 éve született meg a kereszténység védőpajzsát jelentő, hadvezéri minőségét számtalanszor felmutató Hunyadi János fia, Mátyás, aki magyar királyként a korabeli Európa legjelentősebb uralkodója lett! Hunyadi Mátyás világa a magyar reneszánsz műveltség virágkorát jelentette: ebben külön kiemelendő a görög tudósokkal való kapcsolatrendszer.

A korabeli görög tudósok ugyanis nagy becsben tartották a Hunyadiakat! Nikolaosz/Laonikosz Khalkokondülész (Athén, 1420-as évek-1490) bizánci görög történetíró előkelő athéni családból származott: Mistrában 1447-ben Pléthón tanítványként nyelvészetet és filozófiát tanult. Itáliába kerülve a görög irodalmi tudás terjesztője volt. 1480 táján írta meg az „*Apodeixis historiön*” (Történeti ábrázolás) címet viselő 10 kötetes történeti munkáját. Magyarországot és Erdélyt is megemlíti könyvében: név szerint Hunyadi Jánost és fiát, Mátyás királyt külön is kiemeli.

A XV. századi magyar és görög történeti és művelődési kapcsolatok sok érdekességet mutatnak az európai reneszánsz világában. Itt érdemes utalni arra, hogy a Magyar Tudományos Akadémia Nyelv- és Széptudományi ülésén 1867. február 11-én hangzott el, hogy Konstantinápoly 1453-as elfoglalása után néhány görög menekült férfiú az Itáliába vitt görög kéziratok révén új szellemi világot teremtett: ez jelentette a reneszánsz hajnalát Nyugat-Európában. E körben külön kiemelendők a korabeli magyar-görög kapcsolatok!

Janus Pannoniust baráti szálak fűztek két ciprusi göröghöz, Lodovico és Filippo Podocatarohoz; akikkel egyébként Vitéz János is jó kapcsolatban volt: az utóbbi görög humanistát többször vendégül látta Szent László király városában, Váradon.

Georgiosz Trapezountiosz (1396-1486) krétai származású görög humanista, arisztotelianus filozófus az 1416-tól kezdve már Itáliában műkö-

dött: polemizált az újplatonistákkal. Megírta a kor legnagyobb retorikai művét: a „*Rhetoricorum libri*” címet viselő szónoklattani-stilisztikai tankönyve nagy tekintélyt szerzett számára. Sok görög munkát fordított latinra. A ptolemaioszi „*Magna compositio*”-hoz kommentárt készített Mátyás király számára. Kapcsolatban volt a magyar humanistákkal: Vitéz János esztergomi érsekkel és Janus Pannonius pécsi püspökkel, és Kosztolányi Györggyel, aki el is vette a görög tudós leányát.

Hunyadi Mátyás királyi udvarának könyvtára 2005-ben felkerült az UNESCO „*Világemlékezet*” listájára, mely az emberiség közös szellemi örökségét hivatott rögzíteni: a ma ismeretes kb. 650 „*Corvina*” egyharmada görög szerzőktől származik. E magyar királyi könyvtár jelentőségét jól érzékelteti, hogy tartalmi és esztétikai szempontból a XV. században csak a Vatikán könyvtára előzte meg.

A magyar-görög nemzetbarátsági kapcsolatok évezredek átívelő műveltségi kapcsolatrendszerében igazi gyöngyszem egy görög hősi eposz Hunyadi János 1444. évi várnai csatájáról. Azt is fontos rögzíteni, hogy a Hunyadi név görög megfelelője Huniades/Huniadis, melyek jelentése Hunfi: a középkori görög krónikások e névadásban pontosan azt fejezték ki a legnagyobb XV. századi magyar család, a Hunyadiak kapcsán, ami az egész magyar nép eredetének és a székelységgel való testvériségnek az igazi lényege, azaz a szkíta-hun származás valóságát. Havasalföldet a középkori görög krónikások Ungrovlachiának, azaz Magyarpásztorföldnek nevezték. A görög vlahosz szó ugyanis pásztor jelentésű: ez azért lényeges, mert a szkíta világból eredő magyarság évezredek átívelő nagyállattartó pásztoréletmódja és lovasíjász műveltsége köztudott valóságot jelent minden görög és magyar történeti munkában!

A legnagyobb hős magyar hadvezért, Hunyadi Jánost sokféle néven említik a különféle középkori források: Korvin János, Haza atyja, Huniadesz (e görög szó magyarul Hunfi jelentéssel bír), Hunyadi Székely János, Jangosz Romeosz (görög értelemben Görög János), Jankó vajda, Kereszténység pajzsa, Kevei János, Kormányzó, Koszovói Jankó (Rigómező csata-terére emlékeztetve), Krisztus győzhetetlen bajnoka, Magyar Jankó, Szebeni Jankó, Szibinyáni Jank (Szebenszék határvédelmi terület okán), Törökverő, Ugrin Jankó vajda, Valachia Fehér lovagja megnevezések mind e magyar hős emlékét őrzik.

A szerb néphagyomány bővelkedik a „*Sibinjanin Janko*”-ként, vagyis Szebeni János néven emlegetett Hunyadi köré épített népdalokban: ezekben „*Jankó*” vagy „*Magyar János*” a megnevezése. E „*Szebeni*” megnevezés kapcsán fontos adat, hogy Hunyadi János 1442-ben Szebennél és a Vaskapunál verte meg a török hadat. Hunyadi János élete Magyarország megmentéséről és megőrzéséről, a magyarság védelméről szólt. Egy korabeli görög forrást viszont érdemes itt fölidézni, mely azt igazolja, hogy Hunyadi valójában a görögök megmentését is célul tűzte ki!

9 évvel Konstantinápoly eleste előtt, 1444-ben Várnánál Hunyadi János és magyar serege, és közöttük a székely haderő, a törökökkel szemben olyan hatalmas küzdelemben vett részt dicsőséges vitézséggel, hogy a görög Zótikosz Paraszpondülosz szerint „*Minden lélekzet elállott a miatt mi a magyarokkal történt*” 1444-ben Hunyadi János vezérlete alatt a csata során. A fenti görög pap korabeli eposza dicsőítette a magyar Hunyadi Jánost, és ez az európai kultúra egyik legszebb különlegessége! A XIV. és XV. századok a görög sorstörténetben már a végveszély századai, hiszen a török előrenyomulás miatt a görög állam- és egyházlét forgott kockán. Az utolsó reményt ekkoriban Hunyadi János jelentette a görögök számára. Paraszpondülosz Zótikosz 465 soros görög eposza csodálatos jelzőkkel illeti Hunyadi Jánost, akit Nagy Konstantinhoz és Nagy Sándorhoz hasonlít. Ez az eposz egy igazi európai művelődéstörténeti kuriózum!

A várnai csata előzményeként az ezt megelőző hónapok történéseit, sikeres hadműveleteit is

érdemes fölidézni! Hunyadi János 1443 nyarától 1444 januárjáig tartó hosszú hadjáratának az volt a célja, hogy a keresztésekkel megerősített magyar sereg a Balkánon nyomulna Konstantinápoly felé a törökök kiszorítása érdekében: a szultán ekkoriban éppen az ázsiai hadszínterén tartózkodott seregeinek zömével. A velencei-burgundi-pápai flotta azt vállalta magára, hogy meggátolja a törökök Boszporuszon való átkelését.

Hunyadi János korábban is számos győzelmet aratott: megverte a török hadat Nándorfehérvárnál 1441-ben, 1442-ben Szebennél és a Vaskapunál, majd 1443-1444-ben négy kisebb és két nagyobb csatát nyert meg, 5 erődöt ostromolt meg és vett be.

Hunyadi egyik fő célja volt Drinápoly visszafoglalása a töröktől: a velencei-burgundi-pápai flotta azonban nem tett semmilyen érdemleges hadműveletet, és a törökök akadálytalanul áthajóztak a Boszporuszon. Hunyadi még ekkor is sikeresen tudott fellépni a seregével: még II. Murad török szultán sógorát, Oszman Cselebit is foglyul ejtette. Hunyadi János hadvezetői minőségéről így emlékezett meg a XV. századi Thuróczi-krónika: a „*vajda úr egy hadjáratban hat szerencsés ütközetet vívott tehát, és öt hónappal azután, hogy Magyarországról kiindult, épségben vezette vissza seregét a király táborába*”.

Ezt követően, 1444-ben a görög császár követői azzal érkeztek a magyar királyhoz, I. Jagelló Ulászlóhoz, hogy eljött az idő, hogy a görögök keletről, a magyarok pedig nyugatról egyszerre támadják meg a törököket. Hunyadi János a legdicsőbb magyar hadvezérként az ország védelmezője, a kereszténység hős védője volt: ő volt a görögök utolsó reménye! A törökök ellen vívott 1444. évi várnai csata azért lett tragikus a magyar sereg számára, mert a megígért velencei flotta meg sem érkezett, a genovai hajók pedig fejenként egy aranyért szállították át a törököket a Boszporuszon. A velencei és a genovai gályák és hajók parancsnokai, kapitányai a szoros védelmét elhagyták és a 40 ezernyi sereggel megérkező török szultán seregének szabad átkelését engedték.

AXV. századi görög Zótikosz Paraszpondülosz a 465 soros görög versében „*magasztaló hang*”-on írt az 1444. november 10-én zajló várnai csatá-

ban harcoló Hunyadi Jánosról: „sárkánynak”, „uralomra méltónak”, „a görögök fejedelmének”, „a kereszténység ügyéért harcolónak” nevezte. Vallásos fogalmakkal jellemezte: „mártírnak a főpapok között”, „apostolnak az evangelisták között”, „hitet hirdető hírnöknek” tartotta. Nagy Sándor és Nagy Konstantin mellett a „harmadik a fölötté csodálatra méltó János, a fejedelem”, aki „a kereszténység és a görögség védője” volt. E görög nyelvű kézirat szerint Hunyadi János azért harcolt Várnánál, hogy „a görögök nemzetségét egészen megszabadítsa” a törököktől. Zótikos Paraszpondülosz így írt: „dicsőítem Jánost, a királyt”. Hunyadi János „igazhitű keresztény és Krisztus kegyeltje”, „fölötté csodálatra méltó és nagy hadvezér”, magyar serege vitézül harcolt Várnánál.

E sorok Hunyadi Jánost tulajdonképpen a görög katonaszentek világába emelték, Szent György és Szent Demeter mellé! A XV. század tekintetében Hunyadi János fölbecsülhetetlen érték a korabeli magyar-görög kapcsolatokban.

Hunyadi János dicsőséges életútja számos magyar történeti és irodalmi műben megörökítésre került. A magyar-görög nemzetbarátság jegyében e körben érdemes Losonczy Tóth Ár-

pád egy olyan írására utalni, melyben rögzítette, hogy Tanárky János (1781-1842) „Drámát írt Hunyadi Jánosról”, és „Plutarchos ókori párhuzamos életrajzainak magyar átültetése” is az ő nevéhez kötődik. Ez azért érdekes adalék, mert a Tanárky család számos „jeles képviselője vált ismertté, s ki-ki a saját területén jelentékeny gazdasági, szellemi, tudományos és közéleti-politikai teljesítményével gazdagította a nemzetet”, és ennek okán fontos adat az alábbi: „A familia ősei Görögországból vetődtek el Somogy megyébe.”. Tanárky János (1781-1842) kéziratos „Hunyadi János a szendrői várban” 4 felvonásos eredeti vitézi játékát előadták Kassán 1836. április 17-én.

Források: Vaszari Kolos: A várnai csata. Pest, 1864. 5., 6., 62-63. o.; Pecz Vilmos: Zotikos költeménye a várnai csatáról. In.: Századok. 1894. 28. évfolyam. 4. füzet. 316-318., 324-325., 337. o.; E. Kovács Péter: A Hunyadiak. I. In.: Interpress Magazin. 1990. március, 16. évfolyam 3. szám. 71. o.; Losonczy Tóth Árpád: „Egy boldog mennyasszony levelei.” Győri Tanulmányok Füzetek. Tudományos Közlemények. 2008/13. Győr Megyei Jogú Város Levéltára. Győr, 2008. 24., 25.o.

